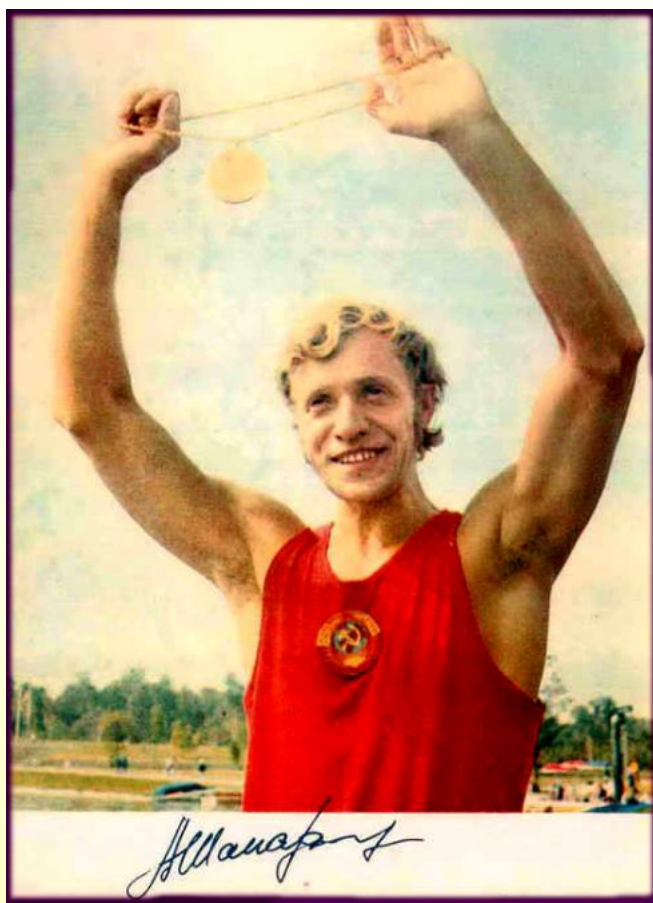

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Олімпійське золото Сумщини

Випуск 1

Олександр Шапаренко

*(до 65-річчя від дня народження нашого земляка,
дворазового олімпійського чемпіона)*

Інформаційне досьє

Суми 2011

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Олімпійське золото Сумщини

Випуск 1

Олександр Шапаренко

*(до 65-річчя від дня народження нашого земляка,
дворазового олімпійського чемпіона)*

Інформаційне досьє

Суми 2011

Олімпійське золото Сумщини : вип. 1 : Олександр Шапаренко (до 65-річчя від дня народження нашого земляка, дворазового олімпійського чемпіона : інформаційне досє / ОКЗ «Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського» ; уклад. Н.Ю. Курносова. – Суми, 2011. – 12 с.

Олександр Максимович Шапаренко (нар. у 1946 р.) – дворазовий олімпійський чемпіон, багаторазовий чемпіон світу та Європи з греблі на байдарках, кавалер орденів Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани», уродженець м. Суми.

Склала
Відповідальна за випуск
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Тираж 5 прим.

Курносова Н.Ю.
Тогобіцька Л.М.
Курносова Н.Ю.
Ємельяненко Т.М.

Олександр Максимович Шапаренко – дворазовий олімпійський чемпіон, багаторазовий чемпіон світу та Європи з греблі на байдарках, кавалер орденів Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани», уродженець м. Суми.

Олександр Шапаренко народився 16 лютого 1946 року. У ті важкі післявоєнні роки, на які припало його дитинство, хлопчачки зростали переважно на вулиці, ганяючи футбольного м'яча, граючи в «козаків-розбійників», волейбол, гасаючи на велосипедах. У 50-ті роки батьки отримали ділянку під будівництво дому на березі Псла, і Сашко кожну вільну годину почав проводити на річці, плаваючи з друзями на старому човні та рибалачи. Батько навчив сина плавати і не боятися води. «Людина сильніша за всіх і за все. Тільки вона повинна це знати», – говорив батько.

Слова «спорт» і «змагання» з'явилися в словнику майбутнього чемпіона, коли він пішов до школи. Учитель фізкультури помітив у Сашкові важливу рису – постійне налаштування на змагання, прагнення обігнати, виграти. Обдарованого в спортивному плані учня постійно залучали до змагань, зокрема з бігу, лижних та велосипедних гонок, і на всіх спартакіадах і кросах Сашко Шапаренко гідно обстоював честь рідної 12-ї школи.

На початку літа 1959 року 13-річний Сашко прийшов на водну базу товариства «Авангард», де саме набирали охочих займатися весловим спортом. Олександр Максимович і досі вважає, що йому дуже пощастило того дня, коли він уперше сів у байдарку, узяв до рук весло і відчув швидкість, адже тоді він знайшов улюблену справу всього свого життя.

Першим його тренером була Емма Миколаївна Грищенко – вимогливий і досвідчений тренер. Саме вона перша повірила в спортивне майбутнє недосвідченого початківця. У 1961 році тренером Шапаренка став Валентин Олексійович Пятлін, який був для Олександра прикладом в усьому. Сумська команда байдарочників не мала спортивних зірок, майстрів спорту, але була напрочуд дружною і складалася з відданих весловому спорту юнаків, які тренувалися добросовісно і напружено. На перших же змаганнях, виступаючи на байдарці-двійці, Олександр Шапаренко із напарником посіли третє місце, яке здобули завдяки надзвичайному напруженню сил і на яке Сашко майже не мав надій. Ця перемога над собою дала йому найважливіший урок:

боротися на дистанції слід до останку, навіть коли здається, що шансів на перемогу немає. Водночас молодий спортсмен мав нагоду побачити інших, більш досвідчених байдарочників, порівняти свої сили із сильнішими.

Щоб поліпшити свою витривалість і силу, Олександр восени йде «на виучку» в найсильнішу в Сумах секцію лижного спорту, до тренера В.І. Романька. Змагання в лижній секції дали змогу пов'язати осінь і весну в безперервний цикл тренувань. До кінця зими наполегливий веслувальник почав здобувати призові місця серед сильніших лижників області. І навесні одразу ж відчув результати напруженої зимової роботи – уже на першому березневому тренуванні, коли Псел очистився від криги, найсильніші веслярі області не могли здолати юнака, а на чемпіонаті міста серед дорослих О. Шапаренко виграв усі старты. Вітаючи з перемогою, тренер В.О. Пятлін сказав: «Час уже, Сашко, тобі вибиратися на велику воду».

Першою «великою водою» для Олександра стала першість України серед юнаків, на якій він уперше зійшов на верхню сходинку п'єдесталу, отримавши відразу дві медалі та право представляти Україну на першості Євросерія серед юнаків. За рішенням тренерів Олександр виступав на цих змаганнях у байдарці-двійці в парі із С. Юшиним, вони здобули друге і третє місця на двох дистанціях, і Олександр отримав пропозицію готуватися до першості Європи серед юніорів наступного року.

Повернувшись до Сум, Сашко вирішив, що проведе цей рік як ніхто інший, що буде рекордсменом світу зі старанності й працьовитості, але за будь-яку ціну стане чемпіоном Європи.

У березні прийшов довгоочікуваний виклик на тренування збірної Євросерія, які відбувалися в туркменському місті Красноводську, що на березі Каспійського моря. Той перший збір разом із найсильнішими веслувальниками країни запам'ятався на все життя, адже простому юнакові із Сум доводилося щодня тренуватися пліч о пліч з тими зірками спорту, про яких ще вчора він міг лише чути по радіо.

Улітку наполегливий юнак виграв першість серед юніорів Європи. Додому повертався сповнений райдужних сподівань. Але в дорослій збірній Євросерія юнака зустріли досить прохолодно: «Та він

же зовсім не вміє веслувати! Талановитий юніор, але з жахливою технікою».

Тут слід нагадати, що місто Суми ніколи не було центром веслового спорту, ні до ні після Шапаренка тут не готували видатних байдарочників, тут не було досвідчених тренерів з цього виду спорту. Ті чи інші рухи веслом Олександр робив не тому, що так веслують видатні чемпіони, а тому, що вони краще, ніж інші рухи, просували вперед байдарку. Саме цей критерій – просування човна – і дозволив Шапаренку інтуїтивно знайти найкращу для нього схему рухів, або, як пізніше визнали, цілком індивідуальну техніку веслування. Та це сталося вже значно пізніше, а тоді, в 1965 році, коли всі провідні радянські тренери визнавали зовсім інший стиль, Олександрові в збірній було непереливки.

У цей час закінчив спортивну кар'єру багаторазовий чемпіон СРСР, срібний призер 16-х Олімпійських ігор І.І. Писарев. Його призначили тренером до збірної СРСР і дали групу молодих спортсменів, серед яких був і Сашко Шапаренко. Писарев не мав звички сліпо схилитися перед авторитетами й традиціями. Для нього не було визнаних еталонів чи авторитетів у техніці, як не було й непорушних догм. Ігор Іванович не став ламати техніку Сашка, тренування під його керівництвом дозволили Шапаренку покращити свій органічний рух весла, зробити його більш потужним та економічним. З кожним тренуванням Олександр почувався дедалі більш упевнено. На відбіркових змаганнях Сашко Шапаренко став переможцем одразу в трьох номерах програми, здобувши путівку на чемпіонат світу 1966 року в Грюнау (Німеччина).

Двадцятирічному дебютанту радянської збірної довірили виступати в трьох номерах програми на кілометровій дистанції чемпіонату світу – в одиночці, двійці і четвірці. У змаганнях серед байдарок-четвірок радянські спортсмени в запеклій боротьбі посіли 3-тє місце. Олександр неймовірно радів першій у своєму житті медалі чемпіонату світу, але розумів, що головне змагання ще попереду.

Від самого початку змагань байдарочників ведеться постійна боротьба за звання кращого весляра світу. Присуджується це звання, як правило, найсильнішому байдарочнику-одиночнику чемпіонату світу або олімпійських ігор із врученням перехідного

кубка «Золоте весло». Того року на світовому чемпіонаті зібралися п'ятеро найсильніших і досвідчених веслувальників, що вже тримали в руках цей кубок. Увага всіх фахівців і журналістів була прикута до спортсменів Румунії та Угорщини, що були переможцями чемпіонатів Європи попередніх років. Радянська збірна вважалася сильним суперником, але як претендент на перемогу не розглядалася.

І ось починаються змагання одиночників. Олександр Шапаренко стартує в першому заїзді, серед дев'яти найсильніших спортсменів. Перед стартом Сашко відчуває хвилювання, тривогу і водночас якусь надлишкову енергію, що вирує в ньому. Звучить команда: «Готові... марш!». Зі старту вперед рвонув олімпійський чемпіон швед Рольф Петерсон. У Сашка одна думка: «Не упустити, не упустити!». Але йде легко і на середині дистанції робить ривок, однак одразу ще декілька спортсменів опиняються поряд. І знову: «Не упустити, не упустити!» – пульсує в голові. До фінішу 200 м. Сили вже на межі, руки налилися свинцем, але через силу Олександр змушує себе підняти темп. Часу немає навіть скосити очі, щоб подивитися, яким він іде. Тільки після удару фінішного дзвона оглядається направо-наліво і не йме собі віри: перший! Тільки тоді відчуття перемоги виникло в молодого сумчанина. Величезний приплив радості! Не тямлячи себе, догріб до причалу. Товариші по збірній кидаються з привітаннями, але тренери швидко уводять нового чемпіона світу, адже за 40 хвилин його чекає ще один старт – у двійці. Юний чемпіон, ще не отямившись і не усвідомивши до пуття свого нового звання, починає нову гонку. Уже по перших рухах веслом Олександр відчуває, наскільки легко й потужно йде байдарка. М'язи працюють легко. Здавалося, ніби перша гонка пішла лише на користь, як розминка, і зовсім не втомила. Перемога відновлює сили спортсмена на диво швидко! Цей заїзд спортсмени виграли переконаливо. Але тепер Сашко добре знав, скільки важать золоті медалі чемпіона світу – за цей день він схуд на 5 кг.

Не можна передати тодішні почуття Олександра. Цього дня він, ще вчора нікому не відомий юніор, що лише кілька років тому вперше сів у байдарку, одразу двічі став чемпіоном світу! І став першим радянським веслувальником, якому було присуджено звання кращого байдарочника світу і вручено перехідний кубок

«Золоте весло»! Радянська збірна здобула в Грюнау 6 золотих медалей і стала кращою в командному заліку. Так закінчився для Олександра Шапаренка перший дорослий спортивний сезон. Попереду в нього була довга спортивна кар'єра, чудові перемоги: звання олімпійського чемпіона Олександр Максимович здобував двічі (у 1968 і 1972 роках), чемпіона світу – сім разів, чемпіона Європи – тричі, чемпіона СРСР – 18! Про все це ви можете прочитати в книгах та періодичних виданнях, що є в нашій бібліотеці.

Книги про Олександра Шапаренка

Александр Шапаренко // Энциклопедический словарь юного спортсмена. – М. : Педагогика, 1980. – С. 129.

Волошин, А. Рожденный в байдарке. У олимпийской черты : [чемпіон олімпійських ігор у греблі на байдарці О. Шапаренко] / А. Волошин. – К., 1988. – 233 с.

Кудренко, А.И. Поступь спортивных пятилеток // Кудренко, А.И. Физическая культура и спорт на Сумщине / Кудренко, А.И., Сапожников, Г.Ю. – Сумы : Мрия, 1992. – С. 42-43.

Пожилова, В. Найбільша принада : [чемпіон олімпійських ігор у веслуванні на байдарці О. Шапаренко] / В. Пожилова // Герої спортивного року. – К. : Здоров'я, 1971. – С. 91-101.

Шапаренко, А.М. Золотое весло капитана / А.М. Шапаренко. – М. : Физкультура и спорт, 1987. – 80 с. : ил.

Шапаренко, О. Золоті весла / О. Шапаренко. – К. : Здоров'я, 1979. – 104 с.

Статті про Олександра Шапаренка

Вертіль, Олександр. Швидка вода Олександра Шапаренка : [у 60-70-х роках 20 століття слава про нього линула на всіх континентах земної кулі] / Вертіль, Олександр // Сумщина. – 2008. – № 74. – С. 4.

Іванов, І. Україна Олімпійська : Олександр Шапаренко : [український байдарочник – наш земляк] / І. Іванов // Голос України. – 2003. – 13 грудня. – С. 7.

Лазаренко, Сергій. Олімпійські здобутки атлетів Сумщини : Слобожанщина славна олімпійськими звитягами своїх земляків : [перелік спортсменів Сумщини – олімпійських чемпіонів та призерів] / Лазаренко, Сергій // Суми і сумчани. – 2010. – № 51. – С. 10.

Наливайко, С. Олександр Шапаренко прославив Сумщину / С. Наливайко // Суми і сумчани. – 2004. – № 9. – С. 7. – (Спецвипуск).

Пожилова, В. На Україну повернусь... : [про Олександра Шапаренка] / В. Пожилова // Україна. – 2003. – № 11. – С. 24-25.

Рева, Г. Золоті весла Олександра Шапаренка : [олімпійському чемпіону – 50] / Г. Рева // Сумщина. – 1996. – 16 лютого.

Сапожников, Г. Старти, які еднають серця : [про О. Шапаренка – олімпійського чемпіона] / Г. Сапожников // Сумщина. – 2000. – 23 вересня.

Шапаренко, Александр. На большой воде : Александр Шапаренко – олимпийский чемпион в гребле на байдарке – любит бывать в Сумах : [интервью] / Шапаренко, Александр ; записал А. Гринка // Панорама. – 2007. – № 31. – С. А19.

Шапаренко, Олександр. "Чиновники не дозволили мені взяти участь у московській Олімпіаді" : інтерв'ю з двократним олімпійським чемпіоном О. Шапаренком / Шапаренко, Олександр ; записав О. Вертіль // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 135. – С. 16.

м. Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел/факс 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
biblioteka.sumy@mail.ru